

6. TÜRKİYE - KÖRFEZ SAVUNMA VE GÜVENLİK FORUMU 2022 DEKLARASYONU

6. Türkiye - Körfez Savunma ve Güvenlik Forumu; “Yeni Dengeler, Yeni Roller, Yeni İttifaklar” ana temasıyla TASAM Millî Savunma ve Güvenlik Enstitüsü tarafından, **04 Kasım 2022** tarihinde, **Ramada Hotel & Suites by Wyndham İstanbul Merter**’de yapılan 8. İstanbul Güvenlik Konferansı alt etkinliği olarak eş-zamanlı icra edilmiştir.

Forum’a çeşitli ülke ve bölgelerden, farklı alan ve sektörlerden konuşmacı ve protokol katılımı sağlanmıştır. Körfez ülkelerinden diplomatik temsilciler ve delegasyonlar da yer almıştır. Forum’da yerli/yabancı uzmanlar, akademisyenler ve diplomatlar tarafından konuşma ve sunumlar gerçekleştirilmiştir. Türkiye ve Körfez’den ilgili otoriteler de Forum’da temsil edilmiş, tüm oturumlar kurumsal olarak takip edilmiştir.

Forum’da Türkiye, Körfez Ülkeleri ve Bölge’nin günümüz ve geleceğinde hayati önem taşıyan şu konular ele alınmıştır; “Yeni Bölgesel Dinamikler ve Körfez | Öncelikleri ve Yönetimini Yeniden Düşünmek”, “Yeni Küresel Dinamikler ve Körfez”, “Yeni Pandemiler; Siber Güvenlik, Gıda Kıtlığı, Üretim-Tüketim Güvenliği”, “Geleceğin Güvenlik ve Savunma Ekosisteminde Birlikte Var Olmak”, “Savunma Sanayi: Kara, Deniz, Hava, Uzak, Polis, Jandarma, İstihbarat, Stratejik Sektörler”.

Forum’da ortaya konan aşağıdaki tespitler ve önerilerin, ilgili tüm otoritelerin ve kamuoyunun dikkatine sunulması kararlaştırılmıştır:

1. İlk beş Forum’un çeşitli isimlerde yayımlanan deklarasyonlarının içeriği, vizyonu, proaktifliği ve derinliği teyit edilmiştir. Katar Silahlı Kuvvetleri Stratejik Araştırmalar Merkezi ile birlikte 2017’de başlatılan Forum’a 2020’den itibaren Katar tarafının ilgisiz kalması, ikinci ve üçüncü Forumlardaki yüklenimlerini eksik bırakması ve girişimlere karşı duyarsızlığı kötü gün dostu refleksiyle dikkatle ve üzüntüyle not edilmiştir.
2. Güçlü tarihsel ve kültürel arka plana rağmen stratejik nitelikli diyalogun henüz gelişmekte olduğu Türkiye - Orta Doğu veya daha dar kapsamda Türkiye - Körfez Ülkeleri ilişkilerinin kırılğan eksenden yeni dengeler, yeni roller ve yeni ittifaklara uyum sağlayacak bir işbirliği eksenine dönüşmesi seçenekten öte zorunluluktur. Vizyon ve ferasetle bakıldığında tarihin ve zamanın ruhunun uzun süredir bunu hatırlattığı çeşitli krizlerde test edilmiştir.
3. Bölge dışından, ABD ve AB’nin yanı sıra, Stratejik Ortak Statüsü (2008) ile üst düzey düzenli kurumsal diyalogun benimsendiği ilk ülke olarak Türkiye’nin; Bölge ülkeleri ile özellikle ticari ilişkileri giderek gelişmiş, taraflar arasındaki ticaret hacmi bu süreçte katlanarak artmıştır. İki taraf açısından ciddi olumlu sonuçlar doğuran bu gelişmelerde, diğer faktörlerin yanı sıra güven temelli stratejik diyalog arayışının önemli payı vardır.

6. TÜRKİYE - KÖRFEZ SAVUNMA VE GÜVENLİK FORUMU

4. Din, dil, tarih ve coğrafya kardeşliği dışında “stratejik karşılıklı bağımlılık ve güven inşası”, Türkiye - Körfez Ülkeleri ilişkileri önündeki temel zihinsel eşiktir. Ülkeler arası önceliklerin ve farklılıkların bölgesel zayıflığa ve güvenlik açığına dönüşmemesi için doğru yönetilmesi ortak risk ve fırsatlara odaklanma ile mümkün olacaktır.
5. Suudi Arabistan - İran rekabeti, Körfez’in jeopolitiği ve jeostratejik konumu kapsamında önem arz etmektedir. Safeviler dönemine kadar uzanan bu rekabette bölgesel ve mezhepsel ekseninde Şii - Sünni ayrışması kritik bir konudur. 1979’da İran’da gerçekleşen devrimin ardından Tahran - Riyad ilişkilerindeki bölgesel güç mücadelesi, Orta Doğu ve Körfez ülkelerine de yayılmış, bilhassa Devrim sonrası İran’da kurulan Şii rejimi ve dış politikasındaki yayılmacı stratejiler, Körfez ve Arap dünyası için adeta bir ulusal güvenlik sorunu hâline gelmiştir. Bu nedenle Devrim sonrası yaşanan İran - Irak Savaşı’nın (1980-1988) temeli Şattülarap sorunu olarak görülse de, Körfez - İran arasındaki güvenlik sorunlarının bir sonucu olarak değerlendirilmesi de mümkündür.
6. 1980’den itibaren Orta Doğu ve Körfez bölgesinde cereyan eden gelişmeler sonucunda, özellikle gerçekleşen 11 Eylül saldırısı ve Mart 2003’te ABD öncülüğünde kurulan uluslararası güçlerin Saddam rejimini devirmesiyle birlikte Tahran’ın Arap ülkelerinde nüfuz alanının artması, Suudi Arabistan ve İran arasındaki rekabeti keskinleştirmiştir.
7. Aralık 2010’da başlayan Arap Baharı, Orta Doğu’da İran’ı daha da güçlendirmiş ve Körfez ülkeleri için Şii - Sünni mezhepsel gerilimini tetiklemiştir. Özellikle Suriye ve Yemen’de devam eden iç savaş, Körfez ülkeleri içerisindeki jeopolitik ve jeoekonomik sorunları da beraberinde getirmiştir.
8. Irak’ın işgalinden bu yana, İran’ın Şii eksenli yayılmacı ve çevreye politikalarının Bağdat, Şam, Beyrut ve Sana’a üzerindeki etkisi, başta Suudi Arabistan olmak üzere Körfez ülkelerinde ve Arap dünyasında ulusal güvenlik tehdidi algısını artırmaktadır. Ayrıca Yemen’de Şii Husiler’in başkent Sana’a’yı ve Ülke’nin kuzeyindeki bölgeleri kontrol etmesinin Orta Doğu’da bölgesel bir “ittifak kuşağının” ortaya çıkmasına yol açtığı gözlemlenmektedir.
9. Suudi Arabistan’da devlet; meşruyetini hanedan ve ulema gibi önemli güç merkezlerine dayandırmaktadır. Yaşanan süreçte bu güç merkezlerinin dönüşüme uğramasıyla birlikte Rejim’in zayıfladığı görülmektedir. Zayıflığın telafi edilmesi için, büyük kısmı genç Suudilerden oluşan vatandaşların desteği aranmaya başlamıştır. Bu süreçte Muhammed bin Selman, eğitim, kültür, spor, kadın hakları, eğlence sektörü ve turizm alanında attığı adımlarla değişim talep eden genç Suudilerin önemli ölçüde desteğini kazanmayı başarmıştır.

2022
8. İSTANBUL
GÜVENLİK
KONFERANSI

6. TÜRKİYE - KÖRFEZ SAVUNMA VE GÜVENLİK FORUMU

10. Uzun yıllardır yaşlı krallarca yönetilen ve üçte ikisi 35 yaş altında olan nispeten genç bir nüfusa sahip Suudi toplumunda, 30'lu yaşlarda genç bir lider olan Veliaht Prens Muhammed bin Selman'a ve politikalarına bir sempati başlamıştır. Kendisi toplumun değişim taleplerine liderlik etmeyi Suudi tahtına giden yolda rakip prenslere karşı bir avantaj olarak görmektedir. Ancak başta hanedan ve ulema olmak üzere bu değişimin aleyhlerine sonuçlar doğuracağını düşünen kesimlerin Prens'e ve politikalarına karşı tavır aldığı da bilinmektedir. Ülke bugün, değişim talep eden ve çoğunluğunu oluşturan genç kitleye karşın değişime ve Muhammed bin Selman'ın politikalarına muhalefet eden bir yapı arasında gerilime sahne olmaktadır.
11. Türkiye'nin Körfez ülkeleri ile ilişkileri; küresel, bölgesel ve yerel ölçekli değişen dinamiklere paralel gelişmektedir. Kuveyt bu bağlamda stratejik önem arz etmektedir. Kuveyt Genelkurmay Başkanı Korgeneral Muhammed Halid el-Hodher Nisan 2016'da Türkiye'ye resmî bir ziyarette bulunmuş ve takip eden süreçte askerî işbirlikleri geliştirilmiştir. Nitekim iki ülke arasında 2019 yılı için ortak savunma işbirliği planı imzalanmıştır. Bu plan çerçevesinde Türkiye - Kuveyt Askerî İşbirliği Komitesi toplantıları düzenlenmeye başlamıştır. Türk ürünlerinin de sergilendiği Körfez Savunma ve Havacılık Fuarı kapsamında yapılan görüşmeler, insansız hava araçları başta olmak üzere, savunma sanayii ürünleri ticareti noktasında yeni bir atmosfer oluşturmuştur. Katar'ın 2014 ve 2017'de yaşadığı kriz süreci ve ABD ile yaşanan kronik problemler Kuveyt'in Çin, Rusya gibi küresel ve Türkiye gibi bölgesel aktörlerle stratejik işbirlikleri inşa etmesine yol açmıştır. 2010 sonrası iki ülke özellikle askerî ve ekonomik yakınlaşma sürecine girmiştir.
12. Türkiye ve İran ilişkileri, Kürdistan Bölgesel Yönetimi (IKBY) kuruluş sürecinden ve ABD'nin Irak'a yönelik politikasından etkilenmiştir. ABD'nin Irak'ı işgali bölgesel gerilimi ve rekabeti artırmıştır. İşgalin sona ermesi, devlet-dışı aktörlerin gelişmesine neden olmuştur. Ortaya çıkan kaotik ortamda Türkiye politika yapıcılarını için PKK ve IKBY'nin aynı denklemde olmadığı fikri 2006'da PKK'ya karşı ortak mücadele kararıyla desteklenmiş ve Türkiye'nin IKBY ile resmî iletişimi başlamıştır. Böylece Türkiye ve IKBY, ekonomi, güvenlik alanlarında işbirliği seçeneklerini geliştirmiştir. Türkiye'nin Irak Türkmen Cephesi gibi IKBY ile ilişkilerinin gelişmesi İran'ı endişelendirirken; İran'ın Şii gruplar üzerindeki kontrolünü artırması ve ABD ile süregelen çekişmesi, bölgesel rekabetin Irak topraklarında artmasına sebep olmuştur.
13. İran'ın Devrim sonrası güvenlik ve dış politika yaklaşımı bölgesel ve küresel krizlere yönelik bir belirsizlik kaynağı olmuştur. Tahran bazı durumlarda daha pragmatik olsa da diğer örneklerle karşı katı ve bükülmez bir konum göstermiştir. Bu sarkaç benzeri model, İran'ın bölgesel ve küresel sorunlara tepkisini incelemeyi ve tahmin etmeyi zorlaştırmaktadır.

Media Sponsoru | Media Sponsor

aselsan

Ana Sponsor | Main Sponsor

Kurumsal Destek | Corporate Support

TASAM
TÜRK ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH ASIAN CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

Bronz Sponsor | Bronze Sponsor

Milli Savunma ve Güvenlik Enstitüsü
National Defence and Security Institute

2022
8 İSTANBUL
GÜVENLİK
KONFERANSI

6. TÜRKİYE - KÖRFEZ SAVUNMA VE GÜVENLİK FORUMU

14. İdeolojik-Pragmatik Model (IPM) başlıklı yeni model önerisi, İran gibi ideolojik güdümlü otoriter devletlerin güvenlik ve dış politikalarının en iyi açıklandığı model olarak ifade edilmektedir. Devletin bekasına yönelik tehdidin niteliğine bağlı olarak ülke ya pragmatik ya da ideolojik yaklaşımlar izlemeyi seçmektedir. Aynı model Küba, Kuzey Kore ve Venezuela gibi ülkelerin güvenlik ve dış politika yaklaşımlarını analiz etmek için de kullanılabilir.
15. Arap Baharı ayaklanmalarını anımsatan İran Protestoları, Körfez'in güvenlik denklemlerinde kritik konuma sahip İran'da süreklilik kazanan bir iç çatışmaya dönüşmektedir. 1979 devrimi sonrası arkasına aldığı halk desteği ile bölgedeki mezhepsel fay hatlarını kullanarak "ezilmiş kitlelerden" geniş bir milis ağı oluşturan ve Arap sokağını Arap yönetimlerine karşı ayaklanmaya çağıran Tahran şimdi ülke geneline yayılan halk hareketiyle karşı karşıyadır. Bazı uzmanlar İran rejiminin askerî/güvenlik kapasitesinin halk ayaklanmasını bastırmaya yeterli olduğunu ileri sürse de belirli iç ve dış faktörlerin detaylı analizi Tahran yönetiminin baskı gücü limitlerini ortaya koymaktadır.
16. Gösterilerin İran'ın geneline yayılması, sürekliliği, kadınların ve genç kuşakların ön saflarda yer alması, etnik/siyasi bölünmüşlüğü aşan ve önceki itiraz hareketlerinden farklı olarak ortaya konan yeni muhalefet paradigması, Rejim'in ideolojik temelleri ile varoluşunu hedef almaktadır. Diğer faktörlerin yanı sıra, nükleer müzakerelerin dönüm noktasında olması ve Hamenei sonrası döneme geçiş sorunsalının da tetiklediği iç hesaplaşmalar, Rejim'in protestoculara karşı etkin bir tavır sergilemesini engellemektedir.
17. Protestoları güvenikleştiren İran siyasi - askerî elitleri; ayaklanmanın ardında ABD, İsrail, Suudi Arabistan ve Kürt örgütlerinin olduğunu iddia etmektedir. Bu iddiaya dayanarak Kuzey Irak'a füze saldırısı düzenleyen Devrim Muhafızları bölgeye kara harekâtı düzenleyeceğinin sinyalini vermektedir. Buna ek olarak, Rejim'e yakın bazı çevreler Suudi Arabistan'ı hedef alarak Riyad'ı "İran'ı istikrarsızlaştırmak için ülkede örtülü operasyonlar yürütmekle" itham etmekte ve "Suudilere karşılık verilmesini" talep etmektedir. Bu noktada İran'daki iç karışıklığın Körfez'in iki önemli ülkesi olan Suudi Arabistan ve Irak'a etkilerinden bahsetmek mümkündür.
18. 19 ve 20. yüzyıllarda İslamcılık, devletlerin dış politikalarına ve devletlerarası ilişkilere iki etki olarak yansımıştır. Birinci etkisi; siyasi iktidarları İttihad-ı İslam'ı gerçekleştirmeye yönelik dış politikaları hayata geçirmeye yöneltilmektedir. İkinci etkisi ise siyasi iktidarları İttihad-ı İslam'ın karşısında olduğu tahayyül edilen iç ve dış düşmanlara karşı harekete geçirmektir. İslamcılığın aynı dönemde devletlerin dış politikalarına ve devletlerarası ilişkilere doğrudan olmayan etkisi ise İslamcılık-karşıtı ideolojik dış politika duruşlarını canlandırmak olmuştur. İslamcılık iki tür ideolojik hareketi canlandırmıştır. Bunlar; ulus-devlet üstü pan-ideolojiler ile ulusal ve ulus-altı kimlik temelli ideolojilerdir. Nihai sonuç ise paradoksal bir şekilde; İslamcılığın tam da ideal olarak ardına düştüğü hedefin zıddının gerçekleşmesine katkı yapması ve Müslümanlar arasında zaten var olan bölünmelere yeni bir boyut katması olmuştur.

Media Sponsoru | Media Sponsor

aselsan
Ana Sponsor | Main Sponsor

Kurumsal Destek | Corporate Support

TASAM
TÜRK ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH ASIAN CENTER FOR STRATEGIC STUDIES

Bronz Sponsor | Bronze Sponsor

Millî Savunma ve Güvenlik Enstitüsü
National Defence and Security Institute

19. Yeni gelişen askerî teknolojiler; bir taraftan devletlerin inovasyon odaklı askerî stratejiler temelinde hareket etmelerini zorunlu kılarken, diğer taraftan küresel düzlemde devletlerarası askerî rekabetin zemininin değişmesine neden olmaktadır. Askerî alanda teknolojik üstünlük elde etme hedefiyle hareket eden devletler doğal olarak savunma ve güvenlik politikalarını, elde ettikleri teknolojiler yani araçlar üzerinden kurgulamaktadırlar. Bu sebeple gelişen askerî teknolojiler, devletlerin ulusal güvenliklerini doğrudan etkileme kapasitesine sahiptir. Çatışma dinamiğinin değişmesi ve yeni nesil savaş ortamının belirmesiyle birlikte devletlerin konvansiyonel tehdit değerlendirme alışkanlıkları değişmektedir. Ortaya çıkan yeni nesil tehditler karşısında teknolojik yeterliliğe sahip olmayan aktörlerin, hızla devam eden askerî rekabeti sürdürmeleri olanaksız hâle gelmektedir.
20. Pandemi dâhil son on yılda yaşanan ve yüzyıldakine denk etkiler bırakan gelişmeler; güvenlik ve savunma dâhil üretim, tüketim, büyüme ve konvansiyonel güç standartlarının değişimi için kritik bir milat olmuştur. Yine ulusal ve uluslararası bağışıklık sisteminin yeniden yorumlanması ve stratejik dönüşüm için senaryo ve hazırlıklar öncelikli konu hâline gelmiştir. Bu bağlamda “Geleceğin Güvenlik/Savunma/Uzay Ekosistemi ve Stratejik Dönüşümü” için Körfez Ülkeleri ile birlikte yapılacak çalışmalar ve işbirliği temel denge önceliği hâline gelmiştir.
21. Küresel bir marka olarak kurumsallaşan İstanbul Güvenlik Konferansı ile bağdaşık olarak yapılan Türkiye - Körfez Savunma ve Güvenlik Forumu’nun altıncısı; karşılıklı bağımlılık ve güven inşası parametrelerinin sağlıklı yönetilmesi ve ortak bilinç oluşturulması yönünde stratejik katkı sağlamış, yeni mimaride birlikte daha güçlü var olabilmenin arayışına ortak olmuştur.

04 Kasım 2022, İstanbul

